

**RODION KONSTANTINOVICH SHEDRIN IJODIDA AN'ANA VA ZAMONAVIY
UYG'UNLIK**

Omonova Zilolaxon Kadirjon qizi

Andijon Davlat Universiteti,

Sport va San'at fakulteti, Cholg'u ijrochiligi yo'nalishi 1-kurs talabasi.

Tel: 93-118-31-03, **el pochta:** zilola.muzic2005@mail.ru

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15389368>

Annotatsiya. Ushbu maqolada zamonaviy rus kompozitori Rodion Shedrin ijodida an'anaviy va zamonaviy musiqa uyg'unligi tahlil qilinadi. Rodion Shedrinning xalq musiqasi, klassik rus kompozitorlari va provaslav diniy musiqasidan ilhom olgan holda yaratgan asarlarida qanday zamonaviy kompozitsion texnikalarni qo'llagani yoritiladi.

Kalit so'zlar: folklor, avangard, kompozitsion texnika, orkestr, fortepiano, simfonik orkestr, transkripsiya.

Аннотация. В статье анализируется гармония традиционной и современной музыки в творчестве современного русского композитора Родиона Шедрина. В нем будут освещены современные композиторские приемы, которые Родион Шедрин использовал в своих произведениях, вдохновленные народной музыкой, классическими русскими композиторами и православной религиозной музыкой.

Ключевые слова: фольклор, авангард, композиторская техника, оркестр, фортепиано, симфонический оркестр, транскрипция.

Abstract. This article analyzes the harmony of traditional and modern music in the work of the modern Russian composer Rodion Shchedrin. It highlights the modern compositional techniques used by Rodion Shchedrin in his works, inspired by folk music, classical Russian composers, and Orthodox religious music.

Keywords: folklore, avant-garde, compositional techniques, orchestra, piano, symphony orchestra, transcription.

Rodion Konstantinovich Shedrin – zamonaviy rus musiqasining eng yorqin namoyondalaridan biri bo'lib, uning ijodi XX-XXI asr musiqa san'ati rivojiga katta ta'sir ko'rsatdi. Rodion Shedrin o'zining o'ziga xos uslubi, yangilikka intilishi va boy musiqiy tasavvuri bilan nafaqat Rossiyada balki butun dunyoda tanilgan.

U o'z ijodida rus an'anaviy musiqasi bilan zamonaviy kompozitsion uslublarni mahorat bilan birlashtirgan. Shedrin asarlarida folklor elementlari, provaslov ruhiy musiqasi, klassik rus kompozitorlari uslubi va zamonaviy avangard yo'nalishlari o'zaro uyg'unlashgan holda namoyon bo'ladi. U o'z asarlarida orkestr imkoniyatlarini kengaytirib, zarbli va torli asboblardan noodatiy tarzda foydalangan.

Uning musiqasida bir vaqtning o'zida turli ritmik qatlamlarning mavjudligi eshitiladi.

Ko'plab asarlarida jamiyatdagi voqeliklarga hazil, satira va kinoya bilan yondashgan.

Rodion Shedrin ko'pincha rus xalq qo'shiqlari, diniy ohanglar, xalq musiqasi va ularning ritmik va melodik tuzilmasidan ilhom olgan. Modest Petrovich Musorgskiy, Nikolay Andreyevich Rimskiy-Korsakov, Sergey Sergeyevich Prokofyev va Dmitriy Dmitriyevich Shostakovich kabi klassik kompozitorlar an'analardan ham foydalangan.

Ammo u bu materiallardan an'anaviy tarzda emas, balki o'zining zamonaviy va murakkab ishlov berish uslubi bilan o'ziga xos tarzda qayta ishlagan. U xalq kuylarini bevosita ishlatmay, ularning ruhidan ilhomlanib zamonaviy shaklda qayta ishlagan. Shedrin o'z asarlarida zamonaviy kompozitsion texnikalarni qo'llab, u texnikalarni an'anaviy elementlar bilan uyg'unlashtirib, o'ziga xos musiqiy til yaratdi.

Shedrinning musiqiy tilida an'anaga sadoqat bilan birga tajriba va o'zgacha ifoda vositalari ustuvorlik qiladi. Uning musiqiy tili doimiy ravishda yangilanishga intiladi. Uning fortepiano va orkestr asarlari yuqori texnik darajani talab qiladi. Shedrin o'zi ham pianinochi bo'lganligi sababli, fortepiano uchun yozilgan ko'plab asarlarida murakkab texnika va noan'anaviy uslublarni qo'llagan.

U 1951-yilda Belorussiyaga xalq qo'shiqlarini to'plash uchun safar uyushtiradi va u materiallar uning ilk asarlarida, jumladan, 1952-yilda yozilgan fortepiano kvintetida aks etgan.

Shuningdek, uning "Naughty Limericks" nomli orkestr uchun konserti rus xalq qo'shiqlari asosida yaratilgan bo'lib, bu asar Shedrinning xalq musiqasiga bo'lgan qiziqishini yaqqol namoyon etadi.

Shedrinning eng mashhur asarlaridan bo'lgan "Karmen syuita" fransuz kompozitori Jorj Bizening "Karmen" operasi asosida yaratilgan bo'lib, Shedrinning rafiqasi balerina Maya Plisetskaya uchun yozilgan. Shedrin bu asarda faqat zarblilar va simfonik orkestrning zarbli asboblari qismini ishlatib, musiqaga jozibador va zamonaviy ohang bergan.

U bu asarda Bizening musiqasini zamonaviy ritmik burilishlar bilan boyitgan. Bu esa asarni klassik va zamonaviy elementlarning muvaffaqiyatli sintezi sifatida aks etadi. Musiqashunos Marina Raku "Karmen syuita" baleti haqida shunday yozadi: "Shedrin "Karmen"ni shunchaki transkripsiya qilmagan, u uni qayta yaratgan ekan, Bize musiqasiga zamon ohangini, yangicha dramatik ifoda berdi."

Kompozitor Shedrin hamisha rus mumtoz musiqasiga alohida mehr qo'ygan. U eng buyuk odamlar tomonidan o'z ona tilida yozilgan narsalardan tashqari biror narsani izlash befoyda deb hisoblardi. Eng muhimi kompozitor ijodida "o'ziga xoslik"ni qadrlagan. Shedrin ko'plab asarlarida musiqa orqali hazil, istehzo va parodiyani ko'rsatadi.

Uning musiqasi ko'pincha ichki his-tuyg'ularni, murakkab insoniy holatlarni ham aks ettiradi. Shedrin an'ana va zamonaviylikni qarama-qarshi tushunchalar sifatida emas, balki bir-birini to'ldiruvchi elementlar sifatida ko'radi.

U o'zining musiqiy lug'atini kengaytirar ekan, o'tmishga hurmat bilan yondashadi, ammo ularni zamon ruhi bilan uyg'unlashtirishdan cho'chimaydi. Aynan shu yondashuv Shedrin ijodini chinakam milliy va shu bilan birga xalqaro darajada dolzarb qiladi.

Shedrin musiqasida an'ana va zamonaviylik uyg'unligi san'atda o'z yo'lini topgan yangilanishning yorqin namunasi sifatida namoyon bo'ladi. Shedrin nafaqat rus musiqiy merosini saqlab qolishga, balki uni zamonaviy kompozitsion yondashuvlar orqali boyitishga erishgan. Uning ijodi musiqa tarixidagi uzviyligni aks ettirib, kelajak avlod kompozitorlari uchun ilhom manbayi bo'lib qoladi.

REFERENCES

1. Richard Taruskin — Defining Russia Musically: Historical and Hermeneutical Essays. Princeton University Press, 1997.
2. Marina Raku — Reinterpretations of Carmen: Rodion Shchedrin's "Carmen Suite", Journal of Musicology, 1994.
3. Amanda Virelles del Valle — A Stylistic Analysis of Six Pieces for Solo Piano by Rodion Shchedrin, University of Southern Mississippi, 2012.
4. UNESCO Report — 20th Century Cultural Figures Honored, 1999.